

Violeta Cristina ȘINAR, Valer Cristian ȘINAR

EDUCAȚIA OUTDOOR LA PREȘCOLARI Outdoor Education for Kindergarten

Teachers Violeta Cristina Șinar, Valer Cristian Șinar
"Grigore Silași" School, Beclean

Abstract. *Moving and doing physical exercises helps children to develop personality. Especially now, when technological development and the societal pressures promote and sometimes enforce parents to lead their children toward a "good" way of life, children are missing opportunities to physically move their bodies. From kindergarten, children need direct access to environment and time to return to nature. Outdoor Education, an almost entirely new concept in the Romanian educational system, is gaining interest among educators because of its positive characteristics and outcomes. (for example: students develop problem solving skills, experience cooperation and team-building exercises, open their imaginations, move their bodies, enhance observation skills etc.)*

Keywords: *outdoor education, outdoor activities, learning experiences, learning by action, learning by cooperation.*

Introducere

Într-o societate în care tehnologia progresează cu o viteză amețitoare, copiii sunt asaltați de la vârste fragede de o largă varietate de informații cărora trebuie să le facă față. Educația formală ar trebui să răspundă acestor nevoi. O orientare eficientă ne este propusă prin explorarea mediului natural și stabilirea unei reale comuniuni cu acesta. În sprijinul acestei idei, în cadrul Consfățuirilor Naționale de la Piatra Neamț (învățământ preșcolar), s-a decis ca întreaga activitate metodică desfășurată începând din anul școlar 2013-2014, să se focalizeze pe educația outdoor.

*Există mai mult în tine decât crezi*¹, era motto-ul după care se ghida Kurt Hahn, fondatorul primei școli de Educație Experiențială Outdoor, *Outward Bound*, în 1941. În opinia lui, societatea modernă suferea de câteva "boli", acestea apărând ca revers negativ al evoluției tehnologiei: declinul condiției fizice, al spiritului de antreprenoriat, imaginației, creativității și abilităților practice, al autodisciplinării și compasiunii interumane. Modelul educațional din școala lui Hahn putea fi sintetizat prin următorul citat:

*"Consider că principala sarcină a educației este să asigure supraviețuirea următoarelor calități: o curiozitate inovatoare, o voință invincibilă, tenacitate în atingerea țelului, lepădare de sine și deasupra tuturor: compasiune!"*¹.

În prezent, *Outward Bound* este cea mai mare organizație mondială de educație prin aventură programată, cu filiale în 35 de țări. Alături de ea au apărut multe altele nu mai puțin importante: *Project Adventure*, *National Outdoor Leadership Schools*, *Association for Experiential Education* și multe altele. *Outdoor Life* se numără printre primele organizații din România care își propune să urmeze modelul elaborat de pionierii educației Outdoor.

¹ <http://www.academia.edu>, accesat 12. 06. 2016.

Educația Outdoor (EO) reprezintă suma acțiunilor întreprinse de personal calificat (traineri, formatori, profesori, instructori) într-un mediu natural, sălbatic, folosind metode experiențiale, pentru a produce schimbări la nivelul abilităților fizice, intra și interpersonale și al comportamentului față de mediu, în rândul participanților. EO reprezintă procesul educațional, indiferent de subiectul predat-învățat, care are loc într-un cadru natural. Este evident caracterul nonformal al acesteia, scopul urmărit fiind producerea de schimbări la nivel comportamental. Ineditul constă în faptul că se desfășoară în natură, pregătind în prealabil spațiul educațional pentru a asigura securitatea copiilor, se învață în mod practic, activ, prin experiențe personale și apelarea la reflecție. EO se adresează celor trei nivele de învățare: nivelul acumulărilor de cunoștințe (cognitiv), nivelul deprinderilor fizice (motric) și cel al individualizării unor trăsături de comportament (afectiv).

Educația outdoor și importanța ei în procesul didactic

Pentru a evidenția importanța educației outdoor în grădiniță propunem inventarierea diferitelor definiții ale acesteia din punct de vedere psiho-social și al mediului. Din punct de vedere psiho-social:

- EO se referă la folosirea experiențelor din afara clasei pentru educația și dezvoltarea persoanei în ansamblul ei;²
- EO înseamnă a face apel la simțuri: auditiv, vizual, tactil, al mirosului pentru a observa și percepe lumea;³
- EO este un mijloc de îmbogățire a curriculumului în care procesul de învățare se petrece în afara clasei;⁴
- EO este o abordare interdisciplinară și multidisciplinară, o abordare destinată atingerii scopurilor și obiectivelor din curriculum;⁵
- EO este un climat de învățare pentru lucrurile care pot fi învățate mai bine în afara clasei;
- EO se referă la unul sau o serie de medii în care și se oferă oportunități informale de învățare care contribuie la dezvoltarea socială și personală a individului și a comunității;⁶
- EO este un termen care înseamnă diferite lucruri pentru diferite persoane, culturi, organizații. Ca o temă comună regăsim experimentul în scop personal, educațional, terapeutic;⁷

² ***, *The Outdoor Institute*, 2008.

³ C. A. Lewis, *The administration of outdoor education programs*, Dubuque, IA Kendall-Hunt, 1975.

⁴ E. Lappin, *Outdoor education for behavior disturbed students*, New York, ERIC Digest, 2000.

⁵ D. R. Hammerman, W. M. Hammerman, E. L. Hammerman, *Teaching in the outdoors*, Danville, IL Interstate, 1985.

⁶ ***, Outdoor Edinburg (n. d.), *Outdoor education policy statement*, City of Edinburg Council's Community Education Department, 2008.

⁷ <http://wilderdom.com/abstracts/Neill2003WhereHasTheAdventureGone.htm>, accesat 12. 06. 2016.

- EO este aunci când grupuri mici de oameni participă la organizarea de activități aventuroase în mediul natural și, îndeosebi, când se folosesc ei înșiși ca resursă pentru rezolvarea de probleme.⁸

Din punct de vedere al mediului:

- EO este educația în, pentru și despre lucrurile din afara clasei;⁹
- EO este o metodă experiențială de a învăța făcând și care începe prin expunerea copilului la experiențe în afara clasei. În procesul de învățare accentul cade pe relații, cu precădere pe relațiile între resursele umane și cele naturale;¹⁰

- EO este un fenomen experiențial, la nivel internațional, care angajează oamenii în activități de aventură, în vederea îmbunătățirii stării de bine a indivizilor, comunităților și a mediului;¹¹

- EO include, în marea educația pentru mediu, educația pentru conservare, educația pentru aventură, taberele școlare, terapia în sălbăticie și unele aspecte ale recreerii în natură.¹²

Pornind de la numeroasele accepțiuni pentru termenul de educație outdoor putem defini acest termen simplu prin educația bazată pe învățarea în aer liber. Deasemenea din definițiile prezentate putem extrage caracteristicile definitorii ale educației outdoor: oferă posibilitatea contactului direct cu natura, reprezintă o puternică sursă de experiențe de învățare, facilitează procesul de învățare al copiilor care întâmpină dificultăți în acest sens, produce dezvoltare personală atât ceșor care o aplică cât mai ales preșcolariilor, dezvoltarea spiritului de echipă, oferă beneficii fizice, emoționale, mentale.

Obiectivele generale ale educației outdoor sunt:

- Dezvoltarea abilităților socio-personale: îmbunătățirea muncii în echipă, îmbunătățirea relațiilor sociale, dezvoltarea competențelor de conducere.

- Dezvoltarea abilităților de management: organizare, coordonare, evaluare.

- Oferirea unui cadru stimulativ de învățare.

- Posibilitatea creării unui mediu relaxant și motivant în funcție de problema identificată, utilizarea unor nivele înalte de imaginație în vederea obținerii rezultatelor propuse.

Un alt aspect important al educației outdoor este acela al creșterii nivelului de bunăstare al indivizilor prin nevoia de a fi respectat, inclus social, de a fi activ și responsabil, nevoia de a te simți în siguranță.

⁸ <http://wilderdom.com/abstracts/HowToGetPublishedInOutdoorEducationJournals.htm>, accesat 12. 06. 2016.

⁹ G. Donaldson, & L. Donaldson, (1958). "Outdoor education: A Definition," în *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, XXIX (1958), no. 17, p. 63.

¹⁰ S. Priest, "Redefining outdoor education: A matter of many relationships," în *Journal of Environmental Education*, XVII (1986), no. 3, p. 13-15.

¹¹ <http://wilderdom.com/abstracts/HamillFlemingNeill2002ParentalSatisfactionParentalSelfefficacy.htm>, accesat 12. 06. 2016.

¹² E. Lappin, *Outdoor education for behavior disturbed students*.

Nevoia de a fi respectat presupune derularea de diferite activități în aer liber încurajează copilul să se simtă în largul său, astfel el va fi mult mai deschis, va comunica, își va exprima propriile opinii, se va simți băgat în seamă și va simți că deciziile sale contează pentru ceilalți; preșcolarii pot fi consultați cu privire la diferite jocuri sau activități.

Nevoia de a fi responsabil se referă la activitățile outdoor care crează copilului oportunitatea de a primi diferite sarcini (EO este o formă de învățare organizată și structurată în consecință profesorul trebuie să aibă în vedere implicarea tuturor copiilor în activitățile propuse), responsabilități pentru atingerea scopului propus (spre exemplu dacă se optează pentru o activitate de ecologizare, un copil poate primi sarcina de a curăța pomii, un altul sarcina de a uda florile, important este însă, ca prin comunicarea cu copilul, profesorul să-i transmită acestuia sentimentul că prin ceea ce întreprinde el, mediul va fi mai curat, astfel el va conștientiza că are o responsabilitate față de protejarea mediului).

Nevoia de a fi activ se manifestă prin implicarea în diferite activități sportive, jocuri, plimbări tematice, aduce numeroase beneficii dezvoltării fizice, psihice ale copilului. Jocul fiind activitatea fundamentală a copilului este important ca toți copiii să fie stimulați în mod constant să se joace, să alerge, să participe la diferite activități în mod activ.

Nevoia de a fi inclus social poate cea mai importantă caracteristică a educației outdoor este aceea că este o modalitate de succes de a depăși unele dificultăți ale copilului (psihice, fizice, sociale, emoționale sau economice), astfel încât acesta să fie inclus social, să simtă că aparține unei comunități; se consideră că mediul din interiorul grupei este mai degrabă unul competitiv, în timp ce cel din afara clasei este unul suportiv, care permite copiilor să se exprime, să relaționeze cu ceilalți, să colaboreze.

Nevoia de a se simți în siguranță în interiorul clasei este mult mai sigur pentru copii, în timp ce mediul exterior implică diferite riscuri și situații neprevăzute care pot avea efect negativ. Educatorul trebuie să identifice posibilele riscuri care pot să apară și să conceapă un plan de management al riscului, întrucât este un aspect deosebit de important care i-a făcut pe unii specialiști în domeniu să neghe utilitatea utilizării educației outdoor.

Pentru a fi eficient realizată educația outdoor trebuie să răspundă adecvat unor întrebări specifice metodologiei activităților de învățare:

– *În ce cadru învăț?* – Educația pe care o primim în instituțiile de învățământ clasice (Grădinițe, Școli, Universități) este una de tip formal. Programele de Educație Outdoor se desfășoară în natură și finalitatea acestora nu o reprezintă atestările de tipul certificatelor și diplomelor, ci schimbările vizibile produse la nivelul comportamentului participanților. Din acest motiv, Educația Outdoor are un caracter nonformal.

– *Cum învăț?* – De cele mai multe ori educația primită la școală are un aspect pur teoretic (cognitiv). Nici nu-i de mirare când un profesor are de urmat o programă foarte încărcată și prea puțin timp la dispoziție ca s-o predea la 30 de

elevi, preșcolari de-odată. În Educația Outdoor elevul învață totul în mod practic, activ, prin experiențe personale la care mai apoi reflectă pentru a extrage învățăturile. Acest mod de învățare, caracteristic Educației Outdoor, se numește experiențial – *Înveți cu creierul, mâinile și inima!* Un vechi proverb chinezesc accentuează eficiența Educației Experiențiale: "*Ce aud – Uit, Ce văd – Îmi amintesc, Ce fac – Înțeleg*". Un studiu mai modern spune că: "*Ne amintim 20 % din ceea ce auzim, 30 % din ceea ce vedem și 90 % din ceea ce facem*"¹³.

Procesul Educației Outdoor poate fi sintetizat în următoarea frază: participantul este plasat într-un mediu fizic și social unic, mai apoi primește un set de provocări și probleme care într-o primă fază duc la apariția stresului, însă mai apoi, prin perseverență, abilități și competențe învățate, acestea sunt rezolvate, acest fapt determinând autocunoașterea și dezvoltarea personalității.

– *Ce învăț?* – Educația Outdoor se adresează tuturor celor trei nivele de învățare: nivelul acumulărilor de cunoștințe (cognitiv), nivelul deprinderilor fizice (motric) și cel al individualizării unor trăsături de comportament (afectiv). În funcție de activitățile alese, obiectivele unui program de Educație Outdoor pot face parte din oricare aceste trei categorii. Astfel, preșcolarii pot învăța mai multe lucruri despre: mediul înconjurător în care ne desfășurăm activitatea, relațiile dintre componentele acestuia și cum pot să-și aducă aportul la protecția lui; propria persoană, propriile limite și cum le pot depăși; comunicarea și colaborarea eficace în cadrul unui grup.

Pentru a exemplifica oferim proiectarea unei activități de tip outdoor pentru la grupa mijlocie. Activitatea integrată de tip outdoor are ca titlu generic: "*La pădure, pe cârare!*", în care activitatea de bază este un anumit tip de ADE (din ziua respectivă, în care sunt înglobate elemente din mai multe DE, indiferent de programul zilei (domeniul de bază - Domeniul psihomotric, elemente din Domeniul știință – cunoașterea mediului și activități matematice).

Obiective generale:

- Consolidarea conștientă a deprinderilor motrice de bază și a celor aplicativ-utilitare pentru îmbogățirea experienței motrice și aplicarea independentă a acestora în perspectivă, precum și a noțiunilor matematice învățate anterior;
- Formarea unor deprinderi de analiză a mediului înconjurător prin apelarea la diferite simțuri: auditiv, vizual, tactil;
- Educarea trăsăturilor pozitive de voință și caracter; a unei atitudini pozitive față de sine, față de ceilalți și față de natură;
- Activitatea se derulează conform unui *scenariu didactic*: copiii intră în sala de grupă, formează un semicerc astfel încât fiecare să aibă contact vizual cu toți membri grupei. *Împărtășirea cu ceilalți* - Educatoarea împărtășește dorința și bucuria de a avea parte de multe activități frumoase și interesante
- *Activitatea de grup* - Se va purta o discuție despre pădure și despre speciile de copaci din pădure.

¹³ <http://outdoorlife.ro>, accesat 12. 06. 2016.

- *Noutățile zilei* - Se va lectura de către educatoare „Povestea pădurii”; se generează o discuție

- despre comportamentul copiilor din povestea prezentată. Se va anunța tema activității integrate: „La pădure, pe cărare!” și mijlocul de realizare a acesteia - drumeție în pădurea din apropierea orașului. Ne așteaptă surprize plăcute, ne vom juca și vom avea de realizat diferite sarcini pentru a deveni și noi ajutoarele pădurarului și protectorii pădurilor. Prin *tranziția* „În pădure” preșcolarii se pregătesc pentru a putea pleca la pădure. *Activitatea din pădure* care vizează propriu-zis EO va debuta cu activitatea de educație fizică. Se propune parcurgerea unui traseu pentru a dovedi că toți copiii pot deveni ajutoarele pădurarului, traseu care se numește „La cules de ghiocei/viorele”. Pe parcursul acestuia trebuie să mergem în echilibru pe un plan ridicat (buștean sau scândură ridicată pe suport), să alergăm ocolind obstacolele, să ducem în mână trei flori. Înainte de parcurgerea traseului se pregătește organismul pentru efort prin variante de mers și alergare, se influențează selectiv aparatul locomotor prin exerciții specifice. Parcurgerea traseului poate fi demonstrată și explicată (la semnal se pornește de la linia de start, se urcă pe buștean (scândură ridicată), se merge în echilibru (mers cu rularea călcâi – vârf, brațele în lateral) și se alergă cu ocolire de obstacole (alergare ușoară cu coatele ușor îndoite). Ajunși la copac se iau trei flori. Urmează întoarcerea în alegare ușoară prin lateral, atingerea cu mâna a primului copil din șir, care va primi astfel semnalul de plecare și ocuparea ulterioară a ultimului loc cadrul șirului inițial format. Conducătorul echipei va urmări respectarea regulilor de desfășurare a jocului. Echipa câștigătoare va fi desemnată ca urmare a respectării tuturor cerințelor: plecarea de la linia de start, aducerea a trei flori, atingerea pe umăr a colegului de echipă, ocuparea corectă a locului în cadrul șirului. Revenirea organismului după efort se realizează din formația de cerc printr-un joc liniștitor. Urmează distribuția copiilor pentru *activitatea la centre*: copiii cu numărul 1 rămân pe loc, cei cu numărul 2 merg spre coșulețele colorate, iar cei care au numărul 3 se adună în jurul rucsacului cu surprize. *Tranziția* la activitatea pe centre se face prin recitarea poeziei „Cântec” de G. Topîrceanu. Se explică *activitatea pe grupuri mici*:

- Grupul nr. 1 – copiii din acest grup vor primi lupe cu ajutorul cărora vor studia scoarța copacilor (culoarea, forma, aspectul); deasemenea aspectul scoarței va fi observat și cu ajutorul simțurilor, în special al pipăitului. Apoi vor exprima verbal observațiile făcute;

- Grupul nr. 2 – preșcolarii din acest grup vor culege frunze și le vor sorta după formă identificând specia căreia îi aparțin. Cu ajutorul degetelor și al palmei vor putea spune dacă sunt fine sau aspre;

- Grupul nr. 3 – preșcolarii din acest grup preiau rolul de „pădurar”. Ei trebuie să măsoare trunchiurile copacilor cu ajutorul unor panglici pentru a putea spune care este vârsta copacilor, recunoscând și specia acestora.

- *Activitatea se încheie* cu un joc pentru dezvoltare socio-emoțională: „Alege-ți un prieten din pădure!” având ca scop identificarea copiilor cu mediul natural în care trăiesc. Fiecare copil și educatoare își vor alege un prieten din pădure

(copac sau tufiș), căruia îi vor lega o panglică în semn de prietenie după care ne luăm la revedere de la pădure și pornim spre grădiniță.

Concluzii

Copiii sunt predispuși să accepte schimbarea mult mai ușor decât adulții, iar schimbarea mediului educațional le susține încrederea în forțele proprii, entuziasmul, curajoul și nu în ultimul rând le facilitează descătușarea de energiile negative. Derularea activităților de tip outdoor conduce la:

- îmbunătățirea percepției asupra mediului și înțelegerea, practicarea regulilor cu privire la protecția acestuia;
- exersarea cu mai multă ușurință a deprinderilor motrice de bază;
- învățarea prin interacțiune cu persoane cu care nu au reușit să comunice;
- rezolvarea de situații problematice și exprimarea ideilor, a sentimentelor;
- testarea rezistenței la efort fizic și mental;
- dezvoltarea capacității de a lua decizii, de a-și stabili prioritățile;
- identificarea de soluții alternative în rezolvarea de probleme prin utilizarea inedită a elementelor din mediul natural;
- colaborarea cu ceilalți în scopul realizării sarcinilor propuse;
- stimularea gândirii divergente și convergente;
- întărirea acuității vizuale și auditive;
- întărirea imunității prin participarea constantă la activități în aer liber indiferent de anotimp și de condițiile meteorologice.

Activitatea outdoor se desfășoară în contexte diferite promovând cadre de învățare și conținuturi inedite. Metodele utilizate stimulează implicarea și participarea activă a copiilor, iar procesul învățării este orientat spre participant bazându-se pe experiența și cunoștințele anterioare. De altfel, calitate de formator presupune asumarea de responsabilități în a orienta copilul în viață și a-i oferi experiențe de învățare multiple care să-l valorizeze atât pe el cât și spațiul geo-fizic, cultural, social căruia îi aparține.

